

Jaarboek 4 (1982) uitgegeven door de Vereniging/Stichting Zannekin Ieper/Soest, 144 blz., geïll.

Zoals het in het „ten geleide” wordt aangegeven, hebben we hier voor het eerst werkelijk een als *jaarlijks* boek verschijnende publikatie, in offset, maar dan wel zeer verzorgd getijpt en smaakvol geïllustreerd uitgegeven.

De Stichting, die zich in den beginne vooral naar het bestuderen, bewaren en bevorderen van het Nederlands erfgoed in Frans-Vlaanderen leek te oriënteren, heeft sedert enige tijd duidelijk gekozen voor een verdediging of een uitdieping van het Nederlands karakter van *alle* afgescheurde — of zelfs de facto nooit staatkundig tot de Nederlanden behoord hebbende — gebieden, en dit zowel aan de Zuid- als aan de Oostgrens.

Zoveel mogelijk facetten van Nederlandse beïnvloeding in heden en verleden, in taalgebruik en dialectvorm, in streekgebonden literatuur, in lokale of regionale geschiedenis, in landelijke bouwstijl en bouwtraditie en in volkskundige gebruiken komen derhalve aan bod.

Dit doel is door Zannekin in het jaarboek beslist bereikt. Niet alleen wordt onze kennis van een reeks marginale gebieden en grensstreken verdiept, verstevigd en verlevendigd, maar ook wordt ons oog gescherpt voor evoluties buiten de officiële, traditioneel staatkundig-politieke of internationale geschiedschrijving. Wie herinnert zich hier niet de 19de-eeuwse parallelle inzet van een Snellaert voor het Oosten en Gezelle voor het Zuiden!

Verder laat Zannekin zoveel mogelijk lokale specialisten en autochtone stemmen opklinken. Dit heeft als gelukkig resultaat dat in het jaarboek 40 % van de bijdragen van auteurs komt die uit deze perifere gebieden afkomstig zijn.

Een dergelijk breed opzet verklaart natuurlijk dat de lezer geneigd is gericht — d.i. selectief — te lezen, met name allereerst kennis neemt van bijdragen uit zijn eigen vakgebied of belangstellingsfeer en zich niet bevoegd voelt een gefundeerd waardeoordeel over alle bijdragen in de diverse en complexe disciplines uit te spreken. Wat bij dit alles overweegt is de indruk hier met een ernstige en idealistische opzet van een kleine groep mensen uit West-Vlaanderen — steeds weer! — en het Algemeen Nederlands Verbond te maken te hebben, waarbij de Oostelijke provinciën van Nederland zelf in ruime mate vertegenwoordigd zijn. En waarbij naar gelang van leeftijd, temperament en vorming de historische, de actuele of de nostalgische belangstelling overweegt.

Sommen we enkele bijdragen over Frans-Vlaanderen op, dan vindt men een boeiende bijdrage van W. Corsmit over „*Culturele verkenningstochten in Frans-Vlaanderen: de pro-Westlandia-actie*”, onder impuls van Cyriel Rousseu, August Borms en Hendrik Allaeyns in de jaren 1911-1914 ingezet om via zangavonden, declamatie en de verspreiding van liederboekjes in de Franse Westhoek — over de schreve — door te dringen. Waarbij twee gene-

raties opduiken : de lang vergeten Frans-Vlamingen die met Gezelle in 1884-1886 (de drukker-eigenaar van *La Bailleuloise*, Jerome Ficheroulle) en in 1897-1899 (de geestelijke Emile Deschamps) corresponderden, én de zeer jonge Staf Bruggen, die vanuit het Antwerpse conservatorium meekwam en er zijn eerste sporen als declamator verwierf.

Van belang is ook de studie van Dr. Wim van Heugten over een door „*Maximiliaan van Oostenrijk gemaakte inspectietocht langs de verdedigingslinies in Zuid-Vlaanderen in 1481-1482*” — 500 jaar geleden — waarvan de gegevens werden geput uit een tot op heden onderbelicht gebleven kroniek „*Wonderlijke Oorloghen*”. Een stuk over „*Spothiederer*” door L. Camerlynck en een „*Kroniek der Franse Nederlanden*” van de hand van Maurits Cailliau vullen dit Frans-Vlaamse luik op gelukkige wijze aan.

Meer en grotere overzichten danken hun ontstaan blijkbaar aan Zannekins expansiedrang naar het Oosten : er werden ontmoetingsdagen ingericht en contacten gelegd met historici en taalkundigen, die een aantal problemen achteraf ook schriftelijk behandelden. Zo bijv. schreef Dr. Ludwig Kremer over de zg. *Duitse Nederlanden* — een benaming overigens die door de auteur kritisch wordt benaderd en verworpen — en *het verleden, heden en toekomst van het Nederlands in Duitsland*. Hierin komen Oost-Friesland (met Emden), Westfalen (met Bentheim, vooral Lingen, Steinfurt en Werth), de Nederrijn (met Kleef, Gelre en Gulik) voor, en wordt de taalkundige invloed per deelgebied en per eeuw, naar oorzaak en doorwerking afgewogen. Een objectieve en zakelijke indruk maken zijn beschouwingen over de actuele kansen van onze taal als schoolvak in Noordrijnland, Westfalen en Nedersaksen.

Na dit grotere geheel komen kleinere detailstudies over „de taal tussen Rijn en Maas” (Dr. A. Weijnen) en over „*het Nederlands als miskende taal in de Bondsrepubliek*” door de bekende J. Kempen. Een groter stuk vormt dan weer Dr. Harm Wiemanns bijdrage over „*de betrekkingen van het graafschap Oost-Friesland met de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën*”, inzettend met de Synode van Emden in 1571 en uitlopend tot ca. 1611.

Het *Jaarboek* eindigt met twee opmerkelijke bijdragen waarbij we iets langer blijven stilstaan : de ronduit nostalgische herinneringen van de bejaarde H.J. Prakke uit Drente aan het Vlaanderen van 1911 tot 1981 — en het merkwaardig artikel — ook voor intern Nederlands en Vlaams gebruik — van Hans Combecher „*Hoe licht is het Noorden?*”, een vraag die ontstond uit de boven de grote rivieren gangbare opinie over „het donkere Zuiden”, een soort mentale discriminatie waarin Noord-Brabant en Nederlands-Limburg zo goed delen als Vlaanderen. Schrijver zet zich hierin op grond van redenen af tegen het superioriteitsgevoel en -gedrag van een aantal Noordnederlandse intellectuelen (p. 104-105, 106, 110-111 zijn hiervoor treffend).

Voor de Vlaamse Beweging zijn — zoals boven reeds impliciet werd aangegeven — de „*Culturele verkenningsstochten in Frans-Vlaanderen*” van belang; ook de behandeling van het Nederlandse onderwijs en het Vlaamse en Nederlandse culturele beleid in het buitenland (Kempen, Combecher) en voor de benadering van het ontstane en thans weer weg-ebbende Groot-nederlands gevoel in 1910-1980 het stuk van Prakke.

Graag willen we voor de behandeling van dit laatste aspect de lezer wijzen op de door de Academie uitgeschreven prijsvraag voor 1983 en op de pas ingestelde Prof. Dr. Leon Elautprijs, die degelijke cultuurhistorische studies over dit probleem — mits ze zijn gesitueerd tussen 1815 en 1940 — wenst te stimuleren.

Het stemt ondertussen tot grote dankbaarheid te beseffen hoe steeds weer dynamische krachten uit ons volk opstaan om spontaan en onvergouden toch voortreffelijke prestaties te leveren. Het stemt ook tot de overweging of er, alle goede bedoelingen ten spijt, op deze wijze nog lang met de *Jaarboeken* is door te gaan? Wat kan er bijv. na Frans-Vlaanderen en de ten Oosten van de Nederlandse rijksgrenzen liggende gebieden nog aan bod komen? Wellicht alleen nog Wallonië en Luxemburg? En in hoeverre zal ook daar de stelling van het Nederlandstalig of Nederlands karakter van deze streken in heden of verleden nog overtuigen? Een punt ter overweging van de redactie!

A. DEPREZ